

XXXI. OTDK Biológia Szekció

Gazda és kutya személyiségének szerepe a kutya viselkedésére a
módosított Idegenhelyzet tesztben (Előzetes eredmények)

Tudományos diákköri dolgozat, 2012

Czibere Cecília
Biológia Bsc, 3. évfolyam
Témavezető: Miklósi Ádám
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Etológia Tanszék

Tartalomjegyzék

1	Összefoglalás	3
2	Bevezetés	4
2.1	Idegen helyzet teszt, illetve ennek szerepe a kötődési viselkedés leírásában.....	4
2.2	A kutyák személyiségének etológiai vizsgálata	5
2.3	A személyiség hatása a kötődési viselkedésre.....	7
3	Célkitűzések.....	7
4	Módszer.....	8
4.1	Alanyok	8
4.2	Teszthelyszín	8
4.3	A teszt menete	9
4.4	Személyiség faktorok vizsgálata	9
4.4.1	Az 5 faktoros személyiségmodell vonásai	10
4.4.2	Kutya ADHD kérdőív	10
5	Adatelemzés.....	11
5.1	Viselkedési változók.....	11
5.2	Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés.....	12
6	Eredmények	12
6.1.1	A személyiségvonások kérdőíves adatainak összefüggései	12
6.1.2	A személyiségvonások és a viselkedésváltozók összefüggései	13
7	Általános értékelés	14
8	Szerzői hozzájárulás.....	16
9	Köszönetnyilvánítás	16
10	Irodalom	16

1 Összefoglalás

A kutyával foglalkozó újabb kutatások nagy hangsúlyt fektetnek a kutya személyiségének leírására, amelyek azonban a gazda véleménye alapján határozzák meg a kutyák személyiség vonásait. Ugyanakkor az etológiai megközelítés alapján nagyon fontos lenne megvizsgálni, hogy a kérdőívek alapján készített jellemzés, milyen mértékben függ össze pontosan kidolgozott tesztekben megfigyelhető, illetve mérhető viselkedéssel.

Jelen kutatásban azt vizsgáljuk, hogy a kutya Idegen helyzet tesztben megfigyelt viselkedése milyen mértékben mutat összefüggést a kutya és a gazda kérdőívekkel leírt személyiség vonásaival. Negyven különböző fajtájú és keverék kutya gazdáját kértük meg, hogy egy kutyára vonatkozó standard személyiségteszt (5 vonásos elemzés: Extroverzió/introverzió, Együttműködés, Lelkiismeretesség, Stabilitás/neurocitás, Élményekre való nyitottság) segítségével jellemezze saját magát illetve kutyáját. Ezt követően a kutyákat Idegen helyzet tesztben figyeltük meg.

Előzetes eredményeink szerint a kutyák gazda irányába mutatott aktivitása, illetve játékossága összefüggést mutat a kutya stabilitásával, illetve együttműködési készségével.

A megfigyelések igazolják, hogy egyezés mutatkozik a gazdák által nyújtott személyiség leírás illetve bizonyos tesztekben mutatott viselkedés között. Egyelőre igen kevés ilyen típusú vizsgálatot végeztek, így nehéz megállapítani, hogy a kérdőívekkel vagy viselkedéstesztek révén feltárt személyiség vonások előnyösebbek-e a kutyák egyedi különbségeinek leírására.

2 Bevezetés

Az ELTE TTK Etológia Tanszékén 1994 óta foglalkoznak az ember-kutya kapcsolat etológiai megközelítésével. Az egyik legkorábbi felismerés arra a funkcionális hasonlóságra vonatkozott, hogy a kutya-gazda kötődési kapcsolata számos tekintetben párhuzamba állítható a gyermek-szülő kötődési kapcsolattal (Topál és mtsai 2009). Az utóbbi években az ember kötődési viselkedés rendszerszemléletű megközelítése alapján a kutatók felismerték, hogy valójában a kötődési viselkedés létrejöttében számos egymással is kapcsolatban álló tényező játszik szerepet. Ide sorolható többek között a kötődési személy, illetve a szülő temperamentuma (illetve személyisége), a szülő konfliktusmegoldó képessége, empátiája.

Jelen tanulmány célja, hogy egy előzetes kutatás keretében ezt a megközelítést a kutya-gazda kapcsolatra is kiterjessze. Mivel a komplex hatások széleskörű feltérképezése egy ilyen munkában nem lehetséges, ebben a munkában a kutya kötődési viselkedése és személyiség közötti összefüggésekre helyeződik a hangsúly.

2.1 Idegen helyzet teszt, illetve ennek szerepe a kötődési viselkedés leírásában

A házasításnak egyik legszélesebb körben elfogadott következménye, hogy a kutya képes kötődni az emberhez. Feltételezhető, hogy a kutyák esetében a néhány tízezer évvel ezelőtre (l. pl. Vila és mtsai, 1997) visszatekintő házasítás erősítette fel az emberhez való függőségüket és kötődésüket (Millot, 1994).

Ainsworth (1969) által készített Idegen Helyzet Tesztben csecsemők kötődési kapcsolatát vizsgálták a szülőkkel. A teszt egy módosított változatát használták fel felnőtt kutyák (*Canis familiaris*) esetében a gazda irányában meglévő kötődési mintázatának meglétének kimutatására (Topál és mtsai 1998). A teszt során azt vizsgálják, hogy miképp változik meg a kutya viselkedése, amikor idegennel találkozik, illetve magára marad, majd újra találkozik a gazdájával. Ezek a kísérleti manipulációk arra szolgálnak, hogy aktiválják a kutya kötődési viselkedését.

Az elemzések kimutatták (pl. Topál és mtsai 1998), hogy a kötődési viselkedést nem befolyásolja a kutya neme, kora, életkörülményei és fajtája. A megfigyelések során a kötődést 3 fő viselkedési faktor alapján írták le: a Szorongás, az Idegen elfogadás, és a Gazdához való kötődés. További elemzések megerősítették, hogy a kutya kötődési viselkedése megfelel a kötődéssel szemben támasztott hármas kritériumnak: (1) veszély esetén a gazdát tekintik menedéknek, (2) gazdakereső-viselkedést mutatnak szeparációkor, (3) specifikus viselkedésformákat mutatnak a gazda irányába.

A kutyák igénye az emberekkel való kapcsolat iránt növekszik, ha nincs lehetőségük kapcsolatokat kiépíteni emberekkel az életükben az idő egy hosszabb szakaszában (pl. menhelyen). Egy rövid ideig tartó emberrel való kapcsolat már elegendő arra, hogy az ilyen kutyáknál is aktiválódjon a kötődési viselkedés. Erre mutatott rá menhelyi kutyák vizsgálata az Idegen Helyzet Tesztben (Gácsi, és mtsai 2001). Két eltérő tapasztalattal rendelkező kutyacsoportot hasonlítottak össze. Az egyik csoport a tesztet megelőzően összesen 30 percig 2 napra elosztva találkozhatott egy ismeretlen emberrel („űgazda”), míg a másik csoportba tartozó kutyáknak nem volt ilyen tapasztalata. Az „űgazdás” kutyák a tesztben gyorsan és jól megkülönböztették a két embert (űgazda illetve idegen), azaz már egy rövid tapasztalat elég volt számukra ahhoz, hogy az „űgazdát” ismerősnek tekintsék. Ezek a menhelyi kutyák több fizikai kapcsolatot kerestek a belépő „űgazdával”, mint az idegennel. A kilépő ismeretlent ritkábban követték, az „űgazda” jelenlétében kevesebbet álltak az ajtónál. A vizsgált során kiderült, hogy az űgazdás kutyák jól mutatják a kötődési viselkedés karakterisztikus jegyeit (biztonságos-bázis hatást, a közelség és a kapcsolattartó keresést, és konkrét választ a szétválasztásnál). Az űgazdás kutyák esetében az gazdától való szeparáció és újratalálkozás során aktiválódott a kötődési viselkedés laboratóriumi körülmények között.

A kutya gazda irányába mutatott kötődési viselkedés azon jellemvonások egyike, amelyek esetében felvethető az emberi meglévővel való evolúciós párhuzam, esetleges konvergencia. Ezt támasztja alá, hogy a kutya-ember kapcsolatok formái és megnyilvánulásai sok szempontból összevethetőek a szülő-gyermek kapcsolattal (Collis, 1995; Topál és mtsai., 1998).

2.2 A kutyák személyiségének etológiai vizsgálata

A kisállattartók és a kutyákkal dolgozó szakemberek is egyetértenek abban, hogy a kutya személyisége rendkívül fontos fenotipikus jellemző, amely alatt olyan viselkedésbeli sajátságok összességét értik, amelyek időben állandók, és jellemzően megjelennek egy adott helyzetben (Gosling és Jones 2005). A személyiség kialakulásában a környezetnek is fontos szerepe van, amely az egyedfejlődés során befolyásolhatja, a jelentős mértékben genetikai hatásokkal magyarázható korai temperamentumot.

A kutyatulajdonosok, a kutyatenyésztők, illetve a kutyával foglalkozó más szakemberek általában gyakorlati kérdéseket fogalmaztak meg a kutyaszemélyiséggel kapcsolatban, éppen azért, hogy ki tudják választani a megfelelő kutyát a megfelelő otthonba. Ugyanakkor a kutyaszemélyiség tudományos igényű kutatása csak nemrég kezdődött meg.

A kutyák személyiségét az utóbbi időben sok kutató vizsgálta, sok újabb tanulmány közül rengeteg új eredménnyel, és állít fel új személyiség modelleket. Általában 2 fő módszert lehet elkülöníteni a kutya személyiségmodellezésében. Egyfelől a kutató egy jól felépített viselkedés tesztben igyekszik a kutyát egyedileg a megfigyelt viselkedései alapján jellemezni, illetve kategorizálni. Erre jó példa a svéd etológusok által használt ún. Kutya Mentalitás Teszt, amely során 14 helyzetben gyűjtenek viselkedési adatokat a résztvevő kutyák megfigyelésével (Svartberg és Forkman 2002). Egy másik gyakran alkalmazott módszer a gazdák kikérdezésén alapszik, amelyhez különféle kérdőíveket használnak a kutatók (pl. Kubinyi és mtsai 2009). Az utóbbi módszer esetében a kutatók gyakran alkalmaznak olyan kérdőíveket, amelyeket eredetileg az ember személyiségének elemzésére dolgoztak ki (Gosling és Jones 2005). Az egyik legnépszerűbb az emberi személyiség öt személyiségvonásán alapuló kérdőív (ún. Human Big Five) (Gosling és mtsai 2001). Az ötfaktoros humán személyiségmodellben kimutatott vonások a következők: *Extraverzió* - társas hajlam és barátkozó viselkedés; *Neuroticizmus* - szorongás és levertség; *Lelkiismeretesség* - hozzáértés és önfegyelem; *Barátságosság* - bizalom és megfelelés, és *Nyitottság* – tapasztalat megszerzése, érdeklődés. A kutya személyiségvizsgálatához az emberi modell egyes kérdéseit átalakították, és megkísérelték a kutya szempontjából értelmezhetővé tenni. A kutyákra átalakított 5 faktoros modell a következő személyiségvonásokat határozza meg: *Energia* – megfeleltethető az emberi Extraverzióknak; *Barátságosság* - megfeleltethető az emberi barátságosságnak; a *Neuroticizmus*, az *Intelligencia* - megfeleltethető az emberi Nyitottságnak; és a *Lelkiismeretesség* (részleteket Módszer fejezet).

A kutya 5 faktoros személyiségmodellje esetében felvethető az ökológiai relevancia kérdése, ugyanakkor a háttérismereteket tekintve a kérdőív jó kiindulási pontot jelent egy összehasonlító elemzésben. Kubinyi és mtsai (2009) az 5 faktoros személyiség modellt használták fel egy több mint 14 ezer egyedből álló német kutyapopuláció jellemzésére. A szerzőknek sikerült számos összefüggést kimutatnia az egyes személyiségvonások illetve környezeti tényezők között. Így például a kutyák nyugodtságát a kor, a kiképzési tapasztalatának mennyisége valamint a gazdához kerülés kora befolyásolta elsősorban. Emellett használtunk még egy másik kérdőívet is, ez volt az úgynevezett ADHD kérdőív, melynek két skálája van az Aktivitás-impulzivitás illetve Figyelemhiány (Vas és mtsai. 2007). Aktivitás skálát egyfajta referenciának használtuk a mi vizsgálatunkban a DBF kérdőív Extraverzió skálájához.

2.3 A személyiség hatása a kötődési viselkedésre

Az ember (gyermek) kötődési viselkedésével kapcsolatban már korán felmerült a temperamentum, illetve személyiség befolyásoló hatása. Az egyes kötődési viselkedésformák intenzitását illetve dinamikáját már nagyon korán alakíthatja az elsősorban genetikai tényezők által meghatározott temperamentum. A temperamentum kétféle módon is befolyásolja a kötődési kapcsolatot. Egyrészt hat a gyermek viselkedési reakcióinak lefolyására, illetve megváltoztathatja a szülő gyerek irányába mutató viselkedését. A félelemre illetve öröme hajlamos csecsemők sikeresebben váltanak ki szülői gondoskodó viselkedést, mint a dühös vagy stresszes viselkedésűek (Kochanska és mtsai 2005). Az utóbbiak esetében gyakori volt a szigorú szülői reakció, illetve a büntetés. A barátságosabb csecsemők gyakrabban tudtak biztonságos kötődést kialakítani szüleikkel.

Laible és mtsai (2008) kimutatták, hogy a túlságosan aktív, és viselkedésüket kevésbé szabályozni képes csecsemők sokkal gyakrabban kerültek konfliktusba a szülővel, mint nyugodtabb társaik.

A kutya esetében ilyen jellegű vizsgálat még nem ismert, noha az egyed egyéni jellemzői éppúgy befolyásolhatják a gazda iránti kötődési viselkedést, mint ahogy azt az ember esetében megfigyelték. Szemben a csecsemőkkel, felnőtt kutyák és gazdáik kötődési kapcsolatát elemezve jobbra csak a személyiségvonásokkal történő összefüggések elemzésére van mód.

3 **Célkitűzések**

Kapcsolatot keresünk a személyiségvonások (5 faktoros személyiségmodell vonásai, kutya ADHD kérdőív) és az Idegen Helyzet Tesztben megfigyelt viselkedések között. A korábban ismertetett 5 faktoros személyiségmodell mellett az ún. Aktivitás-impulzivitás illetve Figyelemhiány vonásit már számtalan kutatásban tesztelték (Vas és mtsai 2007, Lit és mtsai 2010), és ezért egyfajta referenciának használható.

Az Idegen Helyzet Tesztben megfigyelt viselkedés illetve az egyes személyiségvonások között specifikus összefüggéseket tételezünk fel, amelyek meglétét vagy hiányát korrelációs elemzéssel vizsgáljuk. Az egyes hipotéziseket korábbi megfigyelések eredményeképpen állítottuk fel.

A két kérdőív hasonló jellegéből adódóan pozitív összefüggést várunk az *Energia* illetve az *Aktivitás* között, valamint a negatív összefüggésre számítunk a *Figyelmetlenség* illetve a *Barátságosság* és a *Lelkiismeretesség* között.

A tesztben mutatott viselkedés és a kérdőívek vonásai között az alábbi összefüggéseket jósoljuk. Az adatelemzés e szakaszában csak korlátozott számú feltételezés tesztelésére nyílik mód.

- Az *Energia* személyiségvonás pozitívan összefügg a *mozgással* és a *játék* mennyiségével a gazda jelenlétében az első epizódban.
- A *Barátságosság* személyiség vonás pozitívan függ össze a kísérletvezetővel és a gazdával való *játékkal*.
- A *Neuroticizmus* személyiség vonás pozitívan függ össze az *ajtókaparással* és a *mozgással* a gazda távollétében.
- Az *Intelligencia* személyiségvonás pozitívan függ össze a magányos helyzetben lévő *önálló játékkal*.
- A *Lelkiismeretesség* személyiségvonás összefügg az *ajtónállással*, amikor a gazda egyedül hagyja a kutyát az ötödik epizódban.
- Az *Aktivitás* személyiségvonás összefügg a *mozgással* és a *játék* mennyiségével a gazda jelenlétében az első epizódban.
- A *Figyelmetlenség* személyiség vonás összefügg a *szaglászással*, amikor a kutya magányos.

4 Módszer

4.1 Alanyok

A teszteket 2011. február 17.-e és 2011. november 09.-e között végeztük az ELTE Etológia Tanszéke és a Népsziget Kutyaiskola közös szervezésében. A tesztben különböző fajtájú családi kutyák és gazdáik vettek részt. A kutyák száma 79 volt (60 szuka és 19 kan, az átlagéletkor 1,28 év).

4.2 Teszthelysín

A teszteket az ELTE Etológia Tanszékén végeztük el. A teszt egy, a tanszék területén található kb. 4,5 x 3,5 méteres zárt, különálló szobában zajlott, amelyben addig nem jártak az alanyok. A szobában a kutyák számára ismeretlen játékokat helyeztünk el a kísérlet előtt. A kísérlet ideje alatt a kutyák szabadon mozoghattak a szobán belül. A gazdáknak a teszt első felében közvetlen az ajtó mellett kellett állniuk, majd a negyedik résznél a szoba egy pontján kijelölt helyre kellett beállniuk.

4.3 A teszt menete

A kísérlet során a kutyák Idegen helyzet tesztben vettek részt, amelyet 4 részre oszthatunk fel. A kísérlet 4-6 percig tart. A kutya, a gazda (G) és a kísérletvezető (KV) együtt jönnek be a szobába és a teszt akkor kezdődik, amikor a gazda beállít közvetlenül az ajtó mellé és a kísérletvezető becsukta az ajtót.

1. epizód: A kutya a gazdával és a kísérletvezetővel van

A G közvetlenül az ajtó mellett áll. A KV próbál játszani a kutyával. A G egy általa megválasztott pillanatban próbál úgy kimenni a szobából, hogy a kutya ne vegye azt észre.

2. epizód: A kutya a kísérletvezetővel van

A KV egyedül marad a kutyával miután a gazda kiment és próbál továbbra is játszani vele. A KV átlagosan az első és második epizód alatt 1,5 percet tölt a szobában. Ez az időtartam lehet hosszabb is, ha a gazda nem tud rövid időn belül észrevétlenül kimenni. A KV méri az időt stopperen.

3. epizód: A kutya először van egyedül

A kutya egyedül marad miután a KV is kiment, szabadon mozoghat. Majd 1,5 perc után visszajön a G.

4. epizód: A gazda visszajön

A G visszajön a szobába és beáll arra a pontra, amit előzőleg a KV kijelölt. Szabadon mozog a kutyával, játszik, simogatja. Mindent úgy csinál, mint egy átlagos otthoni napon, majd egy általa megválasztott pillanatban úgy távozik a szobából, mintha csak elindulna otthonról. Ha a G elköszön a kutyától, akkor itt is ezt kell tennie.

5. epizód: a kutya másodszor van egyedül

Miután a G kiment a szobából, a KV elkezd mérni az újabb 1,5 percet. A kutya ismét szabadon mozoghat a szobában. A adott idő leteltével véget ér a teszt és a G bejön a szobába a kutyáért.

4.4 Személyiség faktorok vizsgálata

A viselkedés tesztet követően a gazdákkal kitöltöttük a 2 kérdőívet (5 faktoros kérdőív, kutya ADHD kérdőív). Mindkét kérdőívben a gazdák megadott számú kérdésre válaszoltak 1-5-ig tartó pontozás segítségével. Mindkét kérdőívet korábbi publikációkban már használták a kutya specifikus személyiségvonásainak leírására.

4.4.1 Az 5 faktoros személyiségmodell vonásai

Ebben a kérdőívben a gazdák összesen 43 megállapítást olvashattak, amelyekről meg kellett ítélniük, hogy mennyire jellemző a kutyájukra. Minden megállapítás a következő mondattal kezdődik: *A kutyámat úgy jellemezném, mint aki...* Ezután a felsorolt tulajdonságokat 1-től (egyáltalán nem értek egyet) 5-ig (teljes mértékben egyetértek) pontozhatták. Voltak olyan megállapítások, amelyek egyenesen az adott vonásra vonatkoztak (pl.: az Barátságosságra: előzékeny, kedves) és voltak olyan kérdések, amelyek fordított válasz esetén jellemezték az adott személyiségjegyet (pl.: a Barátságosságra: beleköt másokba).

- **Energia:** A kutya sokat mozog, játszik, szaglászik, csóválja a farkát, tette kész, lelkes, rámenős, kedveli a nyüzsgést maga körül
- **Barátságosság:** A kutya segítőkész, önzetlen, bizakodó, megbocsátó, nem kötekedik másokkal, együttműködő, érzékeli a gazdának és a környezetének a hangulatát, kedves
- **Neuroticizmus:** szorongó, levert, általában rosszkedvű, nyugtalan, olykor feszült, aggodalmaskodó, kiegyensúlyozatlan
- **Intelligencia:** Könnyen teljesíti a feladatokat, hallgat a parancsokra, új helyzetekben is feltalálja magát, kíváncsi, olykor merengő, elgondolkodó, figyelmes a környezeti ingerekre, tanulékony, eszes
- **Lelkiismeretesség:** Megfontolt, nagy odafigyeléssel oldja meg a feladatokat, megbízható, összeszedett, a rá bízott feladatokat elejétől a végig teljesíti, céltudatos, határozott.

4.4.2 Kutya ADHD kérdőív

Ebben a kérdőívben a gazdák 13 kérdésre válaszoltak (részletesen I. Vas és mtsai 2005). Mind a 13 kérdés ugyanazzal kezdődik: A kutyám... . Ezek után a gazda 1-től (egyáltalán nem értek egyet) 5-ig (teljes mértékben egyetértek) pontozhatja az adott állítást. A kérdőív 2 vonást határoz meg:

- **Aktivitás:** Mozgékony, csóválja a farkát, szaglászik, tette kész, játékos
- **Figyelmetlen:** „lepkekergető típus”, a feladatait nem végzi el teljesen, a figyelmét mindig valami más köti le, nagyon érdeklődik a környezete iránt, minden újat meg akar ismerni.

5 Adatelemzés

5.1 Viselkedési változók

Az egyes viselkedési változók rövid leírását az alábbi táblázat (1. táblázat) tartalmazza. A tesztről készült videókat számítógépen, egy speciális viselkedéselemző program (Solomon Coder) segítségével dolgoztuk fel. A táblázat (1. táblázat) azt is megmutatja, hogy az adott változót a teszt mely szakaszában (epizód) rögzítettük. Ezek után a változók adatait a program segítségével egy Excel táblában összesítettük, majd ezzel dolgoztunk tovább.

Változó	Változó definiálása	Teszthelyzet
<i>Mozgás</i>	A kísérletvezetővel vagy önálló játék során, szaglászás, farok csóválás, vokalizálás közben esetleg csak járkál a szobában. (időszázalék)	1. epizód 2. epizód 3. epizód 4. epizód 5. epizód
<i>Játék</i>	A kísérletvezetővel vagy magában (viszi- hozzá a labdát, „dobálja” magának) (időszázalék)	1. epizód 2. epizód 3. epizód 4. epizód 5. epizód
<i>Farok csóválás</i>	A kísérlet során bármilyen helyzetben ide-oda, körbe-körbe ingatja a farkát. (időszázalék)	1. epizód 2. epizód 3. epizód 4. epizód 5. epizód
<i>Szaglászás</i>	A szoba bármely pontján, bármilyen helyzetben az orrával a padlót deríti fel. (időszázalék)	1. epizód 2. epizód 3. epizód 4. epizód 5. epizód
<i>Vokalizáció</i>	A kísérlet során bármilyen hang kiadása. (időszázalék)	2. epizód 3. epizód 4. epizód 5. epizód
<i>Ajtó orientáció</i>	Bárhol a szobában ül/áll/fekszik/mászkál és nézi az ajtót. (időszázalék)	2. epizód 3. epizód 5. epizód
<i>Ajtónállás</i>	Az ajtó előtt egy testhosszon belül ül/áll/fekszik. (időszázalék)	2. epizód 3. epizód 5. epizód
<i>Ajtómachinálás</i>	Az ajtót kaparja, ráugrik, bárhogyan próbál kijutni rajta. (időszázalék)	2. epizód 3. epizód 5. epizód
<i>Üdvözlés</i>	Amikor a gazda bejön a szobába és beáll a kijelölt helyére, a kutya milyen hamar megy oda hozzá és üdvözli őt. (s)	4. epizód
<i>Elköszönés</i>	A gazda a szoba elhagyása közben elköszön-e a kutyától vagy sem. (darabszám)	4. epizód

1. Táblázat: Változók leírása, helyük definiálása

5.2 Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés

A személyiségkérdőív egyes kérdésekre adott válaszok pontszámait egy megadott algoritmus szerint összeadtuk, majd átlagoltuk, és ez alapján kapott a kutya egy „pontszámot” az adott személyiségvonásra vonatkozóan.

A viselkedési változók lekódolása után a számításokat SPSS 20 szoftverrel végeztük. Először a személyiségvonások kérdőívének adatait (5 faktoros kérdőív, kutya ADHD kérdőív) adatait Spearman korrelációval hasonlítottuk egymáshoz. A következő lépésben a viselkedésváltozókat hasonlítottuk a személyiségvonások kérdőíves adataihoz szintén Spearman korrelációval.

6 Eredmények

6.1.1 A személyiségvonások kérdőíves adatainak összefüggései

A kutya ADHD kérdőívben két személyiségvonást figyelünk az Aktivitást és a Figyelmetlenséget. Az 5 faktoros személyiségmodell vonásai pedig az Energiát, a Barátságosságot, a Neuroticizmust, az Intelligenciát és a Lelkiismeretességet.

Energia

Az *Energia*, mint személyiségvonás pozitívan korrelál az *Aktivitással* ($n=75$, $p=0,027$, Spearman's $\rho=0,255$). Tehát az energikus kutyák aktívak is.

Barátságosság

A *Barátságosság* negatívan függ össze, mind az *Aktivitással* ($n=75$, $p=0,001$, Spearman's $\rho=-0,373$), mind a *Figyelmetlenséggel* ($n=74$, $p<0,001$, Spearman's $\rho=-0,427$). Ez alapján kiderül, hogy a barátságos kutya kissé inaktív és egyáltalán nem figyelmetlen (figyelmes).

Neuroticizmus

A *Neuroticizmus* pozitívan függ össze, az *Aktivitással* ($n=75$, $p=0,001$, Spearman's $\rho=0,386$), mind a *Figyelmetlenséggel* ($n=74$, $p=0,004$, Spearman's $\rho=0,335$). A neurotikus kutyák aktívak és figyelmetlenek.

Intelligencia:

Az Intelligencia csak a Figyelmetlenséggel függ össze negatívan ($n=75$, $p=0,001$, Spearman's $\rho=-0,368$). Ebből kiderül, hogy az intelligens kutyák nem figyelmetlenek (figyelmesek).

Lelkiismeretesség:

A *Lelkiismeretesség* Az Aktivitással ($n=76$, $p<0,001$, Spearman's $\rho=-0,573$) és a Figyelmetlenséggel ($n=75$, $p<0,001$, Spearman's $\rho=-0,719$) is negatívan függ össze. A lelkiismeretes kutyák a korreláció szerint eléggé inaktívak és semmiképpen nem figyelmetlenek (nagyon figyelmesek).

6.1.2 A személyiségvonások és a viselkedésváltozók összefüggései

Energia

Nem találtunk összefüggést az első epizódban a mozgási változó és az energikusság között ($n=75$, $p=0,645$, Spearman's $\rho=0,054$). Minél többet játszottak a kutyák az első epizódban a kísérletvezetővel, annál energikusabbnak írták le a gazdák a kutyáikat ($n=75$, $p=0,041$, Spearman's $\rho=0,237$).

Barátságosság

Az első epizódban a gazda jelenlétében a kísérletvezetővel való játék során nem találtunk összefüggést ($n=75$, $p=-0,200$, Spearman's $\rho=0,008$). A második epizódban, amikor a kísérletvezető egyedül próbál játszani a kutyával, szintén nincsen összefüggés ($n=75$, $p=0,649$, Spearman's $\rho=0,053$). A gazdával való újratalálkozás során a negyedik epizódban ismételen nincsen értékelhető eredmény ($n=76$, $p=0,330$, Spearman's $\rho=0,113$).

Neuroticizmus

A mozgással sem a harmadik epizódban ($n=76$, $p=0,709$, Spearman's $\rho=-0,044$), sem az ötödik epizódban lévővel ($n=72$, $p=0,696$, Spearman's $\rho=-0,047$) nem találunk korrelációt. Azoknak a gazdáknak a kutyái, akik magas pontot kaptak nem kaparják többet az ajtót a harmadik ($n=75$, $p=0,939$, Spearman's $\rho=-0,009$) és az ötödik epizódban ($n=72$, $p=0,664$, Spearman's $\rho=0,052$), mint a nem neurotikusnak leírtak.

Intelligencia

Az intelligensnek leírt kutyák akkor nem játszanak többet sem akkor, amikor először hagyták őket egyedül a szobában ($n=76$, $p=0,243$, Spearman's $\rho=-0,136$), sem akkor amikor másodszor kerülnek ugyanebbe a helyzetbe ($n=73$, $p=0,593$, Spearman's $\rho=0,064$).

Lelkiismeretesség

A gazdák, akik megfontoltnak és megbízhatónak írták le a kutyáikat nem mutatnak kiugró eredményt az ötödik epizódban kódolt ajtónállás viselkedési változó értékelése során ($n=73$, $p=0,283$, Spearman's $\rho=-0,127$).

Aktivitás

Nem találtunk összefüggést az első epizódban a mozgás ($n=76$, $p=0,335$, Spearman's $\rho=0,112$), a játék ($n=76$, $p=0,779$, Spearman's $\rho=0,033$) és az aktivitás között.

Figyelmesség

A gazda távollétében a figyelmetlen kutyák többet foglalkoznak a környezetük (szaglászás). Ez kiderül az eredményekből is, mert a harmadik epizódban ($n=75$, $p=0,036$, Spearman's $\rho=0,242$) és az ötödik epizódban ($n=72$, $p=0,007$, Spearman's $\rho=0,316$) a szaglászás korrelál a figyelmetlenséggel.

7 Általános értékelés

A vizsgált során kiderült, hogy a két kérdőívben kapott eredmények között számos erős összefüggés van. Ez részben magyarázható azzal, hogy ugyanaz a gazda töltötte ki mind a két kérdőívet rövid időn belül, illetve, hogy a gazdák lelkiismeretesen jellemezték kutyájukat. Ennek megfelelően várható összefüggés volt, hogy az energikusnak leírt kutyák egyben aktívabbak is, noha a két vonást jellemző kérdések eltérőek. Az aktivitás, mint személyiség változó viszonylag jól mérhető kérdőívvel és viselkedési változóval is (l. még Kubinyi és mtsai 2012). Hasonlóan fontos eredmény az intelligencia és lelkiismeretesség valamint a figyelmetlenség közötti összefüggés megállapítása, ami arra utal, hogy ezek a vonások hasonló háttérváltozókat jellemeznek a kutya esetében.

Ezzel szemben csak nagyon kevés összefüggést kaptunk a kérdőívvel mért személyiségvonások és a viselkedési változók között. Korábbi eredmények (Kubinyi és mtsai 2012) alapján azt vártuk, hogy az Energia- illetve Aktivitásvonások pozitívan korrelálnak a viselkedésteremtésben megfigyelt mozgással, de ezt nem sikerült alátámasztani. Ugyanakkor jól magyarázható, hogy az energikusabb kutyák többet játszanak az első epizódban az idegennel. A jelen elemzésben használt számítások alapján nem találtunk olyan viselkedés változókat sem, amelyek jól jellemezték volna a barátságos illetve neuroticizmusos kutyákat.

A figyelmetlenség személyiségvonás pozitív összefüggés mutat a szaglászással, amikor a kutya magányos. Ez a viselkedés valóban utalhat szétszórtságra, azaz, hogy az ilyen kutyák kevésbé veszik észre, hogy a gazda már nincs jelen. De ugyanúgy feltehető, hogy a kutya zavart belső állapota nyilvánul meg ebben a viselkedésben (Horváth és mtsai 2007).

Általánosságban elmondható, hogy ember esetében is nagyon gyenge összefüggések mutatkoznak a kérdőíves személyiségvonások többsége, és a viselkedésen alapuló vonások között (Gosling és mtsai 2003), ugyanakkor nagyon fontos lenne megtalálni a kapcsolatot a

viselkedés szinten manifesztálódó személyiség, illetve az arról az elmében meglévő koncepció között.

Jogosan vethető fel a kérdés, hogy vajon miért nem függenek össze az általunk gondolt viselkedésváltozók az adott személyiségjegyekkel?

(1) Azt feltételezzük, hogy a kérdőívekben nem pontosan vannak megfogalmazva a kérdések. Nem feltétlenül azt a személyiségvonást jellemezik, mint amire a kérdése vonatkozik. Például az Energia meghatározásánál egy ilyen meghatározást találunk: Kedveli a társaságot, barátságos. Ez a kérdés inkább a Barátságosságra vonatkozik, mintsem az Energiára.

(2) Számos kérdőív a kutyát emberi szemszögből közelíti meg, így a 5 faktoros kérdőív os az emberre kidolgozott kérdések alapján készült. Ennek megfelelően számos kérdés valójában nem, vagy csak metaforikus értelemben vonatkoztatható a kutyára. Például az Intelligenciá esetében olyan meghatározásra bukkanhatunk, ami inkább emberi jellemző, mintsem kutya: Merengőnek, elgondolkodónak tűnik. Egy külső szemlélő az ilyen kutyát inkább Figyelmetlennek gondolná, nem pedig Intelligensnek.

(3) Felvethető, hogy az általunk alkalmazott Idegen Helyzet Teszt nem ad elég lehetőséget és időt arra, hogy a kutya személyiségvonásai megjelenjenek a felszínen, azaz például a neuroticizmus sajátságainak megjelenéséhez sokkal hosszabb szeparációra lett volna szükség, bár a kutyák viselkedése 1 illetve 5 perces szeparáció alatt nem tér el (Konok és mtsai 2012). Emellett kevés lehetőség van arra, hogy a tesztben mérjünk olyan viselkedési változókat, amelyek közvetlen kapcsolatban lehetnek a kérdések alapján intelligenciaként vagy lelkiismeretességként megfogalmazott vonásokkal.

(4) Végül előfordulhat, hogy az összevetésekhez nem jól választottuk ki a viselkedési változókat, illetve, hogy nem a megfelelőképpen mértük a viselkedést. Még az olyan egyszerűen meghatározható viselkedéselemek, mint pl. a mozgás vagy felderítés is különféle módokon definiálható, és ennek megfelelően kapcsolódhat vagy nem egy komplex kérdőíves személyiségvonáshoz.

További terveink szerint mind a viselkedéselemzést, mind a kérdőívekkel történő elemzést sokkal finomabb feldolgozás mellett kell majd folytatni. Különös tekintettel arra, hogy az Idegen Helyzet Tesztben nem a közvetlenül mért viselkedési változókat, hanem a teszhelyzet során megfigyelt változásokat jellemző paramétereket vesszük figyelembe.

8 Szerzői hozzájárulás

- Az Idegen Helyzet Tesztben készített videókat én elemeztem Solomon Coderrel.
- A Solomon Coder által kiszámolt változók értékeit én gyűjtöttem ki egy Excel táblázatba.
- SPSS 20 segítségével én korreláltattam a kutya ADHD kérdőív adatait az 5 faktoros személyiségmodell vonásaival.
- SPSS 20 segítségével én korreláltattam a változókat a személyiségvonásokkal.

9 Köszönetnyilvánítás

Köszönöm a segítséget témavezetőimnek, Miklósi Ádámnak, továbbá a tanszéki hallgatók közül Brúder Ildikónak, és mindenkinek aki segített. A kutatást az MTA-ELTE kutatócsoport pályázat támogatta (031).

10 Irodalom

Collis, G. M. (1995, September). Health benefits of pet ownership: Attachment vs. psychological support. Paper presented at Animals, health and quality of life: *Seventh International Conference on Human Animal Interactions*, Geneva, Switzerland.

Gácsi M., Topál J., Csányi, V., Dóka, A. (2001). Attachment Behavior of Adult Dogs (Canis familiaris) Living at Rescue Centers: Forming New Bonds *Journal of Comparative Psychology* 2001, 115, 423-431.

Gosling, S. D., Kwan, V. S. Y, John, O. P. (2003). A Dog's Got Personality: A Cross-Species Comparative Approach to Personality Judgments in Dogs and Humans *Journal of Personality and Social Psychology* 85, 1161–1169.

Horváth, Zs., Igyártó, B.Z., Magyar, A., Miklósi, Á. (2007). Three different coping styles in police dogs exposed to a short-term challenge. *Hormones and Behavior*, 52: 621-630.

Millot, J.L. (1994). Olfactory and visual cues in the interaction systems between dogs and children. *Behavioural Process*, 33, 177-188.

Konok, V., Dóka, A., Miklósi, Á. 2011. The behavior of the domestic dog (Canis familiaris) during separation from and reunion with the owner: A questionnaire and an experimental study. *Applied Animal Behaviour Science*, 135: 300-308.

- Kubinyi, E., Turcsán, B., Miklósi, Á. (2009).** Dog and owner demographic characteristics and dog personality trait associations. *Behavioural Processes*, 81, 392-401.
- Kubinyi, E., Pongrácz, P., Miklósi, Á. 2009b. Dog as a model for studying con- and hetero-specific social learning. *Journal of Veterinary Behavior*, 4: 31-41.
- Kubinyi, E., Vas, J., Héjjas, K., Ronai, Zs., Brúder, I., Turcsán, B., Sasvári-Székely, M., Miklósi, Á. (2012).** Polymorphism in the tyrosine hydroxylase (TH) gene is associated with activity-impulsivity in german shepherd dogs. *PLoS ONE*, 7: e30271.
- Laible, D, and Panfile, T), and Makariev, D. (2008).** The Quality and Frequency of Mother-Toddler Conflict: Links with Attachment and Temperament *Child Development*, 79, 426-43.
- Lit L, Schweitzer JB, Iosif AM, Oberbauer AM (2010).** Owner reports of attention, activity, and impulsivity in dogs: a replication study. *Behav Brain Func* 6: 1.
- Topál, J., Miklósi, A., Csányi, V., Dóka, A. (1998).** Attachment Behavior in Dogs (*Canisfamiliaris*): A New Application of Ainsworth's (1969) Strange Situation Test *Journal of Comparative Psychology* 112, 219-229.
- Vas J, Topál J, Pách E, Miklósi Á. (2007)** Measuring attention deficit and activity in dogs: A new application and validation of a human ADHD questionnaire. *Appl Anim Behav Sci* 103, 105–117.
- Vilá, C., Savolainen, P., Maldonado, J. E., Amorim, I. E., Rice, J. E., Honeycutt, R. L., Crandall, K. A., Lundeberg, J., & Wayne, R. K. (1997).** Multiple and ancient origins of the domestic dog. *Science*, 276, 1687-1689.